Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PD-2617

[Total No. of Pages : 4

[6457]-641
M.A. (Part - I)
SOCIOLOGY
SOC - 501 MJ : Classical Sociological Tradition
(2023 Pattern) (Semester - I)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Answer any one of the following questions in 250 words each** **[15]**

a) Explain socio historical facts which shaped development of sociology.

b) Elaborate on the contribution of Ibn-e-Khaldun.

Q2) **Answer any one of the following questions in 250 words each** **[15]**

a) Define Surplus value. State how surplus value related to the exploitation.

b) Evaluate the theory of religion and rise of capitalism by Max Weber.

Q3) **Answer any one of the following questions in 250 words each** **[15]**

a) Discuss types of suicide given by Emile Durkheim.

b) Examine views of Weber on Bureaucracy, Power and Authority.

Q4) **Answer any one of the following questions in 250 words each** **[15]**

a) Critically evaluate theory of Alienation by Karl Marx with examples.

b) Elucidate Emile Durkheim's theory of division of labour in society.

Q5) **Write short notes on any Two of the following :** **[10]**

a) Social fact

b) Industrial revolution

c) Dialectics

d) Verstehen

♦ ♦ ♦

Total No. of Questions : 5]

PD-2617

[6457]-641
M.A. (Part - I)
SOCIOLOGY
SOC - 501 MJ : Classical Sociological Tradition
(2023 Pattern) (Semester - I)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्न पत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा **[15]**

अ) समाजशास्त्राच्या विकासाला आकार देणारे सामाजिक ऐतिहासिक तथ्य स्पष्ट करा.

ब) इब्न–इ– खालून यांचे योगदान विशद करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा **[15]**

अ) अतिरिक्त मूल्याची व्याख्या द्या. अतिरिक्त मुल्य शोषणाची कसे संबंधित आहे ते सांगा.

ब) मॅक्स वेबरच्या धर्म आणि भांडवलशाहीच्या उदयाच्या सिद्धांताचे मूल्यमापन करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा **[15]**

अ) एमिल दुर्खीमच्या आत्महत्येचे प्रकार विशद करा.

ब) सत्ता, अधिकार व नोकरशाही याविषयीचे वेबरच्या विचारांचे मूल्यमापन करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा **[15]**

अ) कार्ल मार्क्सच्या परात्मतेच्या सिद्धांताचे उदाहरणासह चिकित्सक मूल्यमापन करा.

ब) एमिल दूर्खीम यांच्या समाजातील श्रम विभाजनाचा सिद्धांत विशद करा.

प्रश्न 5) थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणतेही दोन) : **[10]**

अ) सामाजिक तथ्य

ब) औद्योगिक क्रांती

क) द्वांद्वात्मकता

ड) व्हर्सेटेन

♦ ♦ ♦

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PD-2618

[Total No. of Pages : 4

[6457]-642

M.A. (Part - I)

SOCIOLOGY

SOC - 502 MJ : Sociology of India

(2023 Pattern) (CBCS) (Semester - I) (NEP)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Answer any one of the following questions within 250 words : [15]**

a) Write essay on emergence of Sociology in India.

b) Discuss how caste and class are correlated in shaping social stratification in India.

Q2) **Answer any one of the following questions within 250 words : [15]**

a) Write G.S.Ghurye's contribution to the Indological perspective.

b) Critically examine the Cultural Nationalism in Indian context.

Q3) **Answer any one of the following questions within 250 words : [15]**

a) Explain the debates on minorities in India.

b) Explain feminist perspective to understand Indian society.

Q4) **Answer any one of the following questions within 250 words : [15]**

a) Elaborate challenges of Democracy in India.

b) Discuss on family and household.

Q5) **Write any two short notes on the following words** **[10]**

a) Dominant Caste

b) Non-Bramhanical Perspective

c) Public Sphere

d) Global capitalism and media

♦ ♦ ♦

Total No. of Questions : 5]

PD-2618

[6457]-642
M.A. (Part - I)
SOCIOLOGY
SOC - 502 MJ : Sociology of India
(2023 Pattern) (CBCS) (Semester - I) (NEP)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : *1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.*
2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्न पत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. **[15]**

अ) भारतातील समाजशास्त्राच्या उगमावर निबंध लिहा.

ब) भारतीय सामाजिक स्तररचनेला जात आणि वर्ग कसे आकार देतात यावर चर्चा करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. **[15]**

अ) प्राच्यविद्या दृष्टिकोनामध्ये जी. एस. घुर्ये यांचे योगदान लिहा.

ब) भारतीय संदर्भात सांस्कृतिक राष्ट्रवादाचे चिकित्सक परीक्षण करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. **[15]**

अ) भारतातील अल्पसंख्यांकावरील चर्चाविश्व स्पष्ट करा.

ब) भारतीय समाज समजून घेतांना स्त्रीवादी दृष्टिकोन स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. **[15]**

अ) भारतातील लोकशाहीसमोरील आव्हाने विशद करा.

ब) कुटुंब आणि घरदार यावर चर्चा करा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा लिहा. **[10]**

अ) प्रभावी जात

ब) अ–ब्राम्हणी दृष्ट्रिकोन

क) सार्वजनिक अवकाश

ड) जागतिक भांडवलशाही प्रसारमाध्यमे

♦ ♦ ♦

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. : [ ]

PD-2619

[Total No. of Pages : 4

[6457]-643

M.A. (Part - I)

SOCIOLOGY

SOC - 503 MJ : Agrarian Society and change in India

(2023 Pattern) (Credit System) (Semester - I) (Compulsory)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Answer any one of the following with in 250 words.** **[15]**

a) Write the basic characteristics of tribal society.

b) Discuss in detail alternative ways of agricultural livelihood.

Q2) **Answer any one of the following with in 250 words.** **[15]**

a) Discuss agricultural crisis and farmer suicides in India.

b) Explain the new peasant movements of the post-colonial period.

Q3) **Answer any one of the following with in 250 words.** **[15]**

a) Elaborate the structural functionalist approach used to study agrarian society.

b) Explain the merits – demerits of Rayatwari system.

Q4) **Answer any one of the following with in 250 words.** **[15]**

a) Explain various issues of agricultural productivity.

b) Explain the advantages and disadvantages of Green Revolution in India.

Q5) **Write any two short notes on the following in 100 words:** **[10]**

a) Background to the Study of Peasant Society in India

b) Employment Guarantee Scheme

c) De-peasantization

d) Swabhimani Shetkari Sanghtana

♦ ♦ ♦

Total No. of Questions : 5]

PD-2619

[6457]-643
M.A. (Part - I)
SOCIOLOGY
SOC - 503 MJ : Agrarian Society and change in India
(2023 Pattern) (Credit System) (Semester - I) (Compulsory)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्न पत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. **[15]**

अ) आदिवासी समाजाची मुलभूत वैशिष्ट्ये लिहा.

ब) कृषी उपजीविकेचे पर्यायी मार्ग यावर सविस्तर चर्चा करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. **[15]**

अ) भारतातील कृषी अरीष्ट्ये आणि शेतकरी आत्महत्या यावर चर्चा करा.

ब) उत्तर वसाहतवादी काळातील नवीन शेतकरी चळवळी स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. **[15]**

अ) कृषक समाजाचा अभ्यास करण्यासाठी वापरला जाणारा संरचनात्मक प्रकार्यवादी दृष्टिकोन विशद करा.

ब) रयतवारी पद्धतीचे गुण – दोष स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. **[15]**

अ) कृषी उत्पादकतेचे विविध मुद्दे स्पष्ट करा.

ब) भारतातील हरितक्रांतीचे फायदे आणि तोटे विशद करा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर 100 शब्दात टिपा लिहा. **[10]**

अ) भारतातील कृषक समाजाच्या अभ्यासाची पार्श्वभूमी

ब) रोजगार हमी योजना

क) अकृषकीकरण

ड) स्वाभिमानी शेतकरी संघटना

♦ ♦ ♦

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-2620

[Total No. of Pages : 4

[6457]-644

M.A. (Part - I)

SOCIOLOGY

SOC - 504 - MJ : Sustainable Development Goals

(2023 Pattern) (Credit System) (Semester - I)

Time : 2 Hours] ***[Max. Marks : 35***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Answer any one of the following questions within 250 words : [10]**

a) Explain seventeen goals of sustainable development.

b) State the meaning of SDG and elaborate the historical Perspective of sustainable development.

Q2) **Answer any one of the following questions within 250 words : [10]**

a) Explain the role of government and Non-Government Organizations (NGOs) in sustainable development?

b) Elucidate environmental aspects of sustainable development.

Q3) **Answer any one of the following questions within 250 words : [10]**

a) Explain socio, economic and environmental factors of sustainable development.

b) Elaborate the relationship between sustainable development and global development politics.

P.T.O.

Q4) **Write any one short notes on the following within 100 words:** **[5]**

a) Ozone layer

b) Gender equality

▽ ▽ ▽ ▽

Total No. of Questions : 4]

PD-2620

[6457]-644
M.A. (Part - I)
SOCIOLOGY
SOC - 504 - MJ : Sustainable Development Goals
(2023 Pattern) (Credit System) (Semester - I)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास] *[एकूण गुण : 35*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. **[10]**

अ) शाश्वत विकासाची सतरा उद्दिष्टे स्पष्ट करा.

ब) शाश्वत विकासाची अर्थ आणि व्याख्या देवून ऐतिहासिक पार्श्वभूमी विशद करा?

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. **[10]**

अ) शाश्वत विकासामध्ये शासन आणि अशासकीय संगठनांची भूमिका स्पष्ट करा?

ब) शाश्वत विकासाचे पर्यावरणीय पैलू स्पष्ट करा?

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. **[10]**

अ) शाश्वत विकासाचे सामाजिक आर्थिक आणि पर्यावरणीय घटक स्पष्ट करा.

ब) शाश्वत विकास, आणि जागतिक स्तरावरील विकासाच्या राजकारणाशी असलेला संबंध स्पष्ट करा.

P.T.O.

प्रश्न 4) टीपा लिहा. (कोणत्याही दोन) **[5]**

अ) ओझोन स्तर

ब) लिंगभाव समानता

▽ ▽ ▽ ▽

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PD-2621

[Total No. of Pages : 4

[6457]-645

M.A. (Part - I)

SOCIOLOGY

SOC510MJ : Sociology of Social Movements

(2023 Pattern) (Semester - I)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Answer any one of the following questions in 250 words.** **[15]**

a) Discuss the role of civil society movements in the context of Jan Lokpal Bill.

b) Elaborate the per - Independence peasant movements in India.

Q2) **Answer any one of the following questions in 250 words.** **[15]**

a) What is a Social Movement? Explain the nature of social movement.

b) Elaborate the various phase of labor movement.

Q3) **Answer any one of the following questions in 250 words.** **[15]**

a) Critically examine the environmentalist movement in India.

b) Explain the Resource Mobilization theory of social movement.

Q4) **Answer any one of the following questions in 250 words.** **[15]**

a) Explain the post independence student movements in India.

b) Explain the nature of feminist movements and examine the feminist movement.

***Q5)* Write notes on any two of the following :** **[10]**

a) Alter-globalization

b) Tribal Movements

c) Arab uprisings

d) Religious movements

Total No. of Questions : 5]

PD-2621

[6457]-645

M.A. (Part - I)

SOCIOLOGY

SOC510MJ : Sociology of Social Movements

(2023 Pattern) (Semester - I)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना :
1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे 250 शब्दांत उत्तर लिहा. **[15]**

अ) जनलोकपाल विधेयकाच्या संदर्भात नागरी समाजाच्या चळवळींच्या भूमिकेवर चर्चा करा.

ब) भारतातील स्वातंत्र्यपूर्व शेतकरी चळवळीं विशद करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे 250 शब्दांत उत्तर लिहा. **[15]**

अ) सामाजिक चळवळ म्हणजे काय? सामाजिक चळवळींचे स्वरुप स्पष्ट करा.

ब) कामगार चळवळीचे विविध टप्पे विशद करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे 250 शब्दांत उत्तर लिहा. **[15]**

अ) भारतातील पर्यावरणवादी चळवळीचे चिकित्सक परीक्षण करा.

ब) सामाजिक चळवळीचा जनसंघटन स्रोत सिध्दांत स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे 250 शब्दांत उत्तर लिहा. **[15]**

अ) भारतातील स्वातंत्र्यानंतरच्या विद्यार्थ्यांच्या चळवळी स्पष्ट करा.

ब) स्त्रीवादी चळवळींचे स्वरूप स्पष्ट करा आणि स्त्रीवादी चळवळीचे परीक्षण करा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही **दोन**वर टिपा लिहा. **[10]**

अ) पर्यायी जागतिकीकरण

ब) आदिवासी आंदोलने

क) अरब उठाव

ड) धार्मिक चळवळी

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. : [ ]

PD-2622

[Total No. of Pages : 4

[6457]-646

M.A. (Part - I)

SOCIOLOGY

SOC-511 MJ : Sociology of Practice and Social Work

(2023 Pattern) (Semester - I) (Major Elective)(NEP)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***

2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Answer any one of the following question in 250 words : [15]**

a) Discuss the relevance of social work.

b) Elaborate on Rights based approach of social work.

Q2) **Answer any one of the following question in 250 words : [15]**

a) Elucidate any two auxillary methods of social work.

b) Evaluate social group work method of social work.

Q3) **Answer any one of the following question in 250 words : [15]**

a) Discuss Past-independence practice of welfare and social work.

b) Elaborate on challenges faced by NoGs/CSO_3 in doing social work.

Q4) **Answer any one of the following question in 250 words : [15]**

a) Examine the role of National Rural Livelihood Mission in addressing the issues related to rural livelihood.

b) Discuss the relevance of land rights to women.

P.T.O.

Q5) **Write short notes (any two) :** **[10]**

a) Empowerment

b) Social Justice

c) Social action

d) The protection of women from domestic violence Act 2005

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 5]

PD-2622

[6457]-646
M.A. (Part - I)
SOCIOLOGY
SOC-511 MJ : Sociology of Practice and Social Work
(2023 Pattern) (Semester - I) (Major Elective)(NEP)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) **खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 250 शब्दांत उत्तर लिहा.** **[15]**

अ) **सामाजिक कार्याच्या महत्वाची चर्चा करा.**

ब) **सामाजिक कार्याचा हक्क आधारित दृष्टीकोन विशद करा.**

प्रश्न 2) **खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 250 शब्दांत उत्तर लिहा.** **[15]**

अ) **सामाजिक कार्याच्या कोणत्याही दोन द्वितियक पद्धती (auxillary methods) विशद करा.**

ब) **सामाजिक कार्याच्या समूह कार्य पद्धतीचे मूल्यमापन करा.**

प्रश्न 3) **खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 250 शब्दांत उत्तर लिहा.** **[15]**

अ) **स्वातंत्र्योत्तर काळातील कल्याण आणि सामाजिक कार्य व्यवहारांची चर्चा करा.**

ब) **सामाजिक कार्य करतानाची बिगर शासकीय संघटना/नागरी समाज संघटना यांच्यासमोरील आव्हाने विशद करा.**

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 250 शब्दांत उत्तर लिहा. **[15]**

अ) ग्रामीण उपजिविकांच्या प्रश्नांची तड लावण्यातील राष्ट्रीय ग्रामीण उपजिवीका अभियानाच्या भूमिकेचे परिक्षण करा.

ब) स्त्रियांसाठीच्या जमीन हक्कांच्या महत्वाची चर्चा करा.

प्रश्न 5) टीपा लिहा. (कोणत्याही दोन) : **[10]**

अ) सबलीकरण

ब) सामाजिक न्याय

क) सामाजिक कृती

ड) घरेलू हिंसाचाराच्या 2005 च्या कायद्यापासून स्त्रियांना मिळणारे संरक्षण

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PD-2623

[Total No. of Pages : 4

[6457]-647

M.A. (Part - I)

SOCIOLOGY

SOC - 512 - MJ : Urban Sociology

(2023 Pattern) (Semester - I) (Credit System)

(Optional/Compulsory)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Answer any one of the following questions within 250 words :** **[15]**

a) How did the British rule influence urbanization patterns in India?

b) What are Spaces of Flows and Spaces of Places? Elaborate on the concepts with reference to Castell's writings on cities.

Q2) **Answer any one of the following questions within 250 words :** **[15]**

a) What is a Smart City? Explain with reference to the relevant urban policies in the Indian context.

b) Explain the southern urbanization interlinked with the politics of geography.

Q3) **Answer any one of the following questions within 250 words :** **[15]**

a) Explain a Global city with examples.

b) What is urbanism? How do classical urban sociologists use the concept to describe cities?

Q4) **Answer any one of the following questions within 250 words : [15]**

a) Explain the effects of COVID19 on urbanization.

b) Discuss the interconnections between industrialization and rural-urban migration.

Q5) **Write any two short notes on the following within 100 words: [10]**

a) Gender and access to urban spaces

b) Metropolis and Megalopolis

c) JNNURM

d) City and Urban

▽ ▽ ▽ ▽

Total No. of Questions : 5]

PD-2623

[6457]-647
M.A. (Part - I)
SOCIOLOGY
SOC - 512 - MJ : Urban Sociology
(2023 Pattern) (Semester - I) (Credit System)
(Optional/Compulsory)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. **[15]**

अ) ब्रिटीश राजवटीचा भारतातील नागरीकरण पद्धतीवर कसा प्रभाव पडला.

ब) प्रवाहांचे अवकाश आणि स्थानांचे अवकाश काय आहेत? शहरावरील कॅस्टेल्सलच्या लिखाणाच्या संदर्भातील संकल्पना स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. **[15]**

अ) स्मार्ट सिटी म्हणजे काय? भारताच्या संदर्भात नागरी धोरणाना स्पष्ट करा.

ब) दक्षिणेकडील शहरीकरण भौगोलिक राजकारणाशी कोणत्या प्रकारे जोडलेले आहे, स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. **[15]**

अ) जागतिक शहर उदाहरणांसह स्पष्ट करा.

ब) नागरीकरण म्हणजे काय? अभिजात नागरी समाजशास्त्रज्ञ नागरीकरणाची संकल्पना कशी वापरतात हे विशद करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. **[15]**

अ) कोविड–19 चे नागरीकरणावरील परिणाम स्पष्ट करा.

ब) औद्योगिकीकरण आणि ग्रामीण – शहरी स्थलांतरातील परस्पर संबंधाची चर्चा करा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणतीही दोन प्रश्नावर टिपा लिहा. **[10]**

अ) लिंगभाव आणि नागरी जागांची उपलब्धता

ब) महानगर आणि विशाल महानगर

क) जवाहरलाल नेहरू राष्ट्रीय नागरी नुतानिकरण अभियान

ड) शहर आणि नागर

▽ ▽ ▽ ▽

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PD2624

[Total No. of Pages : 2

[6457]-648

M.A. (Part - I)

SOCIOLOGY

SOC-541-RM : Application of Research Skills

(2023 Pattern) (NEP) (Semester - I)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) *All question are compulsory.*
2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following questions within 250 words. **[15]**

a) State the relevance of knowledge and skill of sociological research methods.

b) What is ethics in research? What are the major ethical guidelines for sociological research?

Q2) Answer any one of the following questions within 250 words. **[15]**

a) Define triangulation? Discuss the importance of triangulation and mixed methods in doing sociological research.

b) Discuss the types of sampling in social research.

Q3) Answer any one of the following questions within 250 words. **[15]**

a) Discuss the major steps in the quantitative data analysis.

b) What is interpretation? Discuss the major steps involved in the process of data interpretation.

Q4) Answer any one of the following questions within 250 words. **[15]**

a) What is presentation of data? State the major types of presentation of data.

b) What is report writing? State steps in research report writing.

Q5) Write short notes on any two of the following within 100 words each. **[10]**

a) Designing the social research

b) Five differences between quantitative and qualitative research

c) S.P.S.S.

d) Making Research Report Useful

☯☯☯☯

Total No. of Questions : 5]

PD2624

[6457]-648

M.A. (Part - I)

SOCIOLOGY

SOC-541-RM : Application of Research Skills

(2023 Pattern) (NEP) (Semester - I)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] [एकूण गुण : 70

सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. **[15]**

अ) समाजशास्त्रीय संशोधन पद्धतींचे ज्ञान आणि कौशल्य यांचे महत्त्व स्पष्ट करा.

ब) संशोधनातील नितीतत्वे म्हणजे काय? समाजशास्त्रीय संशोधनातील महत्त्वाची नैतिक मार्गदर्शक तत्वे कोणती?

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. **[15]**

अ) त्रिकोणीकरणाची व्याख्या द्या. समाजशास्त्रीय संशोधनातील त्रिकोणीकरण आणि संमिश्र पद्धतीच्या महत्त्वाची चर्चा करा.

ब) सामाजिक संशोधनातील नमुना निवडीच्या प्रकारांची चर्चा करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. **[15]**

अ) संख्यात्मक तथ्य विश्लेषणामध्ये समाविष्ट असलेल्या अवस्था किंवा पायऱ्या सांगा.

ब) तथ्यांचे निर्वचन म्हणजे काय? तथ्यांच्या निर्वचन प्रक्रियेतील विविध महत्त्वाच्या अवस्थांची चर्चा करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. **[15]**

अ) तथ्यांच्या सादरीकरण म्हणजे काय? तथ्यांच्या सादरीकरणातील महत्त्वाचे प्रकार स्पष्ट करा.

ब) अहवाल लेखन म्हणजे काय? संशोधनाच्या अहवाल लेखनातील अवस्था स्पष्ट करा.

प्र.5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन टीपा प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा. **[10]**

अ) सामाजिक संशोधनाचा आराखडा

ब) संख्यात्मक आणि गुणात्मक अभ्यासातील पाच फरक

क) S.P.S.S.

ड) संशोधन अहवाल उपयुक्त बनवणे

☯☯☯☯

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PD-2625

[Total No. of Pages : 4

[6457]-649

M.A. (Part - I)

SOCIOLOGY (Major Mandatory)

SOC - 551 - MJ : Introduction to Sociological Theories

(2023 Pattern) (Semester - II) (NEP)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Answer any one of the following questions in 250 words each : **[15]**

a) State the meaning of Sociological theory and discuss its relevance.

b) 'Society is an action system' evaluate this statement in context of AGIL model.

Q2) Answer any one of the following questions in 250 words each : **[15]**

a) Discuss Parson's Functional analysis.

b) Elaborate Levi-Strauss' perspective of structuralism.

Q3) Answer any one of the following questions in 250 words each : **[15]**

a) Evaluate C.W. Mills contribution to Conflict Theory

b) Elucidate J. Alexander's Neo functionalism perspective.

P.T.O.

Q4) Answer any one of the following questions in 250 words each : **[15]**

a) Critically evaluate Goffman's Dramaturgy.

b) Describe Main features of Phenomenology.

Q5) Write short notes on any Two of the following : **[10]**

a) Ethnomethodology

b) Saussure

c) Functionalism

d) Micro theory

▽ ▽ ▽ ▽

Total No. of Questions : 5]

PD-2625

[6457]-649

M.A. (Part - I)

SOCIOLOGY (Major Mandatory)

SOC - 551 - MJ : Introduction to Sociological Theories

(2023 Pattern) (Semester - II) (NEP)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

2) उजवीकडील अंक संपूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे प्रत्येकी 250 शब्दांत उत्तरे लिहा. **[15]**

अ) समाजशास्त्रीय सिद्धांताचा अर्थ सांगा आणि त्याच्या प्रासंगिकतेवर चर्चा करा.

ब) 'समाज ही एक कृती प्रणाली आहे' या विधानाचे AGIL मॉडेलच्या संदर्भात मूल्यमापन करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे प्रत्येकी 250 शब्दांत उत्तर द्या. **[15]**

अ) पार्सनच्या कार्यात्मक विश्लेषणावर चर्चा करा.

ब) लेव्ही–स्ट्रॉसचा संरचनावादाचा दृष्टीकोन विशद करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे प्रत्येकी 250 शब्दांत उत्तर द्या. **[15]**

अ) सी.ड्ब्लु.मिल् च्या संघर्ष सिद्धांतातील योगदानाचे मूल्यांकन करा.

ब) जे. अलेक्झांडरचा नवप्रकार्यवाद दृष्टीकोन स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) **खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे प्रत्येकी 250 शब्दांत उत्तर द्या.** **[15]**

अ) **गॉफमनच्या नाट्यशास्त्राचे टिकात्मक मूल्यांकन करा.**

ब) **प्रघटनाशास्त्राच्या मुख्य वैशिष्ट्यांचे वर्णन करा.**

प्रश्न 5) **खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर लहान नोट्स लिहा.** **[10]**

अ) **एथनोमेथॉलॉजी**

ब) **सॉस्युअर**

क) **प्रकार्यवाद**

ड) **सूक्ष्म सिद्धांत**

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PD-2626

[Total No. of Pages : 4

[6457]-650

M.A. (Part - I)

SOCIOLOGY

SOC 552 MJ : Methodology of Social Research

(2023 Pattern) (NEP) (CBCS) (Semester - II)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Answer any one of the following question with in 250 words: [15]**

a) What is social survey? Explain the characteristics of social survey.

b) What is feminist methodology? Elaborate how feminist methodology rejects positivism.

Q2) **Answer any one of the following question with in 250 words: [15]**

a) State the differences between quantitative and qualitative research methods.

b) Discuss case study as a method in qualitative research strategy.

Q3) **Answer any one of the following question with in 250 words: [15]**

a) Discuss on Participatory Action Research.

b) Examine ethnography as a qualitative research strategy.

Q4) **Answer any one of the following question with in 250 words: [15]**

a) State Auguste Comte's notion of positivism with its prominence.

b) What is participatory Action Research? Elaborate the stages of participatory Action Research.

Q5) **Write Short Notes (Any two)** **[10]**

a) Oral history

b) Epistemology

c) Interview

d) Hermeneutics

Total No. of Questions : 5]

PD-2626

[6457]-650
M.A. (Part - I)
SOCIOLOGY
SOC 552 MJ : Methodology of Social Research
(2023 Pattern) (NEP) (CBCS) (Semester - II)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना:
1) *सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.*
2) *उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.*
3) *संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.*

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. **[15]**

अ) सामाजिक सर्वेक्षण म्हणजे काय? सामाजिक सर्वेक्षणाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

ब) स्त्रीवादी पद्धतीशास्त्र म्हणजे काय? स्त्रीवादी पद्धतीशास्त्राने कशाप्रकारे प्रत्यक्षवादाला नकार दिला हे विशद करा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. (कोणताही एक) **[15]**

अ) संख्यात्मक आणि गुणात्मक संशोधन पद्धतीतील भेद स्पष्ट करा.

ब) गुणात्मक संशोधन रणनीतीचा भाग म्हणून व्यष्टी अध्ययन पद्धतीची चर्चा करा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. (कोणताही एक) **[15]**

अ) सहभागी कृती संशोधन पद्धतीवर चर्चा करा.

ब) गुणात्मक संशोधनातील पद्धत म्हणून लोकालेख पद्धतीचे परीक्षण करा.

प्रश्न 4) खालील प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. (कोणताही एक) **[15]**

अ) ऑगस्ट कॉम्ट यांची प्रत्यक्षवादाची संकल्पना व त्याची प्रमुख वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

ब) सहभागी कृती संशोधन म्हणजे काय? सहभागी कृती संशोधनाच्या पायऱ्या स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणतेही दोन) **[10]**

अ) मौखिक इतिहास

ब) ज्ञानमीमांसाशास्त्र

क) मुलाखत

ड) अर्थनिर्णयनशास्त्र

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-2628

[Total No. of Pages : 2

[6457]-652

M.A. (Part - I)

SOCIOLOGY (Compulsory Paper)

SOC-554 MJ : Sociology of Disability Health and Illness

(2023 Pattern) (Credit System) (Semester - II)

Time : 2 Hours] ***[Max. Marks : 35***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Answer any one of the following questions within 250 words** **[10]**

a) Explain the concept of the health and elaborate the nature and scope of health.

b) Explain the rehabilitation process of disable person.

Q2) **Answer any one of the following questions within 250 words** **[10]**

a) Explain the concept of the Illness and write social cause of Illness.

b) Elaborate the role of NGO in a Health sector

Q3) **Answer any one of the following questions within 250 words** **[10]**

a) Discuss reproductive health issues.

b) Describe the Indian policy on disability.

Q4) **Write down any one short note** **[5]**

a) Rights of disable person

b) Privatization of Health care

⌘⌘⌘

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PD-2628

[6457]-652
M.A. (Part - I)
SOCIOLOGY (Compulsory Paper)
SOC-554 MJ : Sociology of Disability Health and Illness
(2023 Pattern) (Credit System) (Semester - II)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास] *[एकूण गुण : 35*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. **[10]**

अ) आरोग्य ही संकल्पना स्पष्ट करून आरोग्याचे स्वरूप आणि व्याप्ती विशद करा.

ब) दिव्यांग व्यक्तीचे पुनर्वसन कशा प्रकारे केले जाते ते लिहा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. **[10]**

अ) आजार हि संकल्पना स्पष्ट करून आजाराची सामाजिक कारणे लिहा.

ब) आरोग्य क्षेत्रात बाबत (गैर–शासकीय) स्वयंसेवी संस्थांची भूमिका विषद करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. **[10]**

अ) प्रजनन आरोग्या विषयीच्या समस्या लिहा.

ब) दिव्यांग व्यक्तीचे भारतातील धोरणांचे वर्णन करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नावर टिप लिहा. **[5]**

अ) दिव्यांग व्यक्तीचे अधिकार

ब) आरोग्य सेवेचे खाजगीकरण

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PD-2629

[Total No. of Pages : 4

[6457]-653

M.A. (Part - I)

SOCIOLOGY

SOC - 560 - MJ : Sociology of Education

(2023 Pattern) (NEP Credit System) (Semester - II)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Answer any one of the following question within 250 words : [15]**

a) Discuss the main arguments within Conflict and Interactionist perspectives on education.

b) According to John Holt, 'unschooling' can lead to the development of better learning practices in society. Discuss this statement with reference to his works.

Q2) **Answer any one of the following question within 250 words : [15]**

a) Analyse B.R. Ambedkar's perspective on education as a basic need.

b) Discuss Maulana Azad's ideas pertaining to democratization of education.

Q3) **Answer any one of the following question within 250 words : [15]**

a) What are the main ideas within the National Policy of Education of 1986?

b) How is Education a part of the Ideological State Apparatuses? Explain with examples.

P.T.O.

Q4) **Answer any one of the following question within 250 words :** **[15]**

a) Explain the role of Feminist theories in addressing gender disparities in education.

b) How did Tagore draw connections between the natural environment and the development of a more humane educational system?

Q5) **Write any two short notes on the following within 100 words :** **[10]**

a) Learning by Doing

b) School class as a social system

c) Nai Talim

d) Deschooling

▽ ▽ ▽ ▽

Total No. of Questions : 5]

PD-2629

[6457]-653
M.A. (Part - I)
SOCIOLOGY
SOC - 560 - MJ : Sociology of Education
(2023 Pattern) (NEP Credit System) (Semester - II)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) **खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा.** **[15]**

अ) **शिक्षणावरील संघर्ष आणि परस्परसंवादवादी दृष्टीकोनातील मुख्य युक्तिवादांवर चर्चा करा.**

ब) **जॉन होल्टच्या मते, 'अनस्कूलिंग' मुळे समाजात चांगल्या शिक्षण पद्धतींचा विकास होऊ शकतो. त्यांच्या कामांच्या संदर्भात या विधानाची चर्चा करा.**

प्रश्न 2) **खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा.** **[15]**

अ) **शिक्षण ही मूलभूत गरज म्हणून बी आर आंबेडकरांचा दृष्टीकोणावर विश्लेषण करा.**

ब) **मौलाना आझाद यांच्या शिक्षणाच्या लोकशाहीकरणाशी संबंधित विचारांची चर्चा करा.**

प्रश्न 3) **खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा.** **[15]**

अ) 1986 **च्या राष्ट्रीय शिक्षण धोरणातील मुख्य कल्पना काय आहेत?**

ब) **शिक्षण हा वैचारिकरित्या राज्य यंत्रणेचा भाग कसा आहे? उदाहरणांसह स्पष्ट करा.**

P.T.O.

प्रश्न 4) **खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा.** **[15]**

अ) **शिक्षणातील लैंगिक असमानता दूर करण्यासाठी स्त्रीवादी सिद्धांतांची भूमिका स्पष्ट करा.**

ब) **टागोरांनी नैसर्गिक वातावरण आणि मानवीय शैक्षणिक प्रणालीचा विकास यांच्यातील संबंध कसा निर्माण केला?**

प्रश्न 5) **खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा.** **[10]**

अ) **कृती करता शिकणे**

ब) **शालेय वर्ग एक सामाजिक व्यवस्था**

क) **नवी तालीम**

ड) **डिस्कुलिंग**

▽ ▽ ▽ ▽

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PD-2630

[Total No. of Pages : 4

[6457]-654

M.A. (Part - I)

SOCIOLOGY

SOC - 561 - MJ : Political Sociology (Compulsory)

(2023 Pattern) (Credit System) (Semester - II)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***

2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Answer any one of the following in 250 words : **[15]**

a) Explain the origin and evolution of political sociology.

b) Differentiate civil society and political society.

Q2) Answer any one of the following in 250 words : **[15]**

a) State the Marxist and Neo Marxist theory of power and state.

b) Discuss the post structuralist theory of power and state.

Q3) Answer any one of the following in 250 words : **[15]**

a) How did the constitution of India contributed to the shaping of post Independence India.

b) Discuss the social protests and movements on the issues of exclusion and inequality.

P.T.O.

Q4) Answer any one of the following in 250 words : **[15]**

a) State the dimensions & politicization & caste.

b) Religious fundamentalism is a major issue in contemporary India. Discuss.

Q5) Write short notes on any two in 100 words. **[10]**

a) Bureaucracy

b) Weberian tradition

c) Regionalism

d) Refugee crisis

▽ ▽ ▽ ▽

Total No. of Questions : 5]

PD-2630

[6457]-654
M.A. (Part - I)
SOCIOLOGY
SOC - 561 - MJ : Political Sociology (Compulsory)
(2023 Pattern) (Credit System) (Semester - II)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना :
1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही <u>एका प्रश्नाची</u> उत्तरे 250 शब्दात लिहा. **[15]**

अ) राजकीय समाजशास्त्राचा उगम व उत्क्रांती स्पष्ट करा.

ब) नागरी समाज आणि राजकीय समाजयातील फरक स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही <u>एका प्रश्नाची</u> उत्तरे 250 शब्दात लिहा. **[15]**

अ) सत्ता आणि राज्यावरील मार्क्सवादी व नव मार्क्सवादी सिद्धांताला विशद करा.

ब) सत्ता आणि राज्यावरील उत्तर संरचनावादी सिद्धांताची चर्चा करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही <u>एका प्रश्नाची</u> उत्तरे 250 शब्दात लिहा. **[15]**

अ) स्वातंत्र्योत्तर भारताला आकार देण्यामध्ये भारतीय संविधानाचे योगदान कसे आहे हे स्पष्ट करा.

ब) वर्जितता आणि असमानतेच्या मूद्द्यावर सामाजिक उठाव आणि चळवळीची अनुसरून चर्चा करा.

प्रश्न 4) **खालीलपैकी कोणत्याही <u>एका प्रश्नाची</u> उत्तरे 250 शब्दात लिहा.** **[15]**

अ) **जातीच्या राजकीयीकरणाच्या पैलूवर लिहा.**

ब) **समकालीन भारतातील ''धार्मिक मूलतत्त्ववाद'' हा समकालीन भारतातील महत्वाचा प्रश्न आहे. चर्चा करा.**

प्रश्न 5) **खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा लिहा.** **[10]**

अ) **नोकरशाही**

ब) **वेबेरीयन परंपरा**

क) **प्रांतवाद**

ड) **निर्वासीताचे आरिष्ट**

▽ ▽ ▽ ▽

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PD-2631

[Total No. of Pages : 4

[6457]-655

M.A. (Part - I)

SOCIOLOGY

SOC - 562 - MJ : Sociology of Region - State of Maharashtra

(2023 Pattern) (Semester - II) (NEP)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) *All questions are compulsory.*
2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) **Answer any one of the following questions in 250 words :** **[15]**

a) Elaborate the contribution of Mahatma Phule in the formation of modern Maharashtra.

b) Explain Cooperative Movement in Maharashtra in detail.

Q2) **Answer any one of the following questions in 250 words :** **[15]**

a) Discuss the regional disparity in development in Maharashtra.

b) Explain the sociological perspectives to study region.

Q3) **Answer any one of the following questions in 250 words :** **[15]**

a) Explain the reasons for suicide of farmers in Maharashtra.

b) Discuss the folk culture of Maharashtra.

P.T.O.

Q4) **Answer any one of the following questions in 250 words :** **[15]**

a) Critically examine the politics of OBCs in Maharashtra.

b) Explain the Samyukt Maharashtra Movement.

Q5) **Write any two short notes on the following within 100 words :** **[10]**

a) Working class Movement

b) Satyashodhak Movement

c) Displacement

d) Non - Brahmin Movement

▽ ▽ ▽ ▽

Total No. of Questions : 5]

PD-2631

[6457]-655
M.A. (Part - I)
SOCIOLOGY
SOC - 562 - MJ : Sociology of Region - State of Maharashtra
(2023 Pattern) (Semester - II) (NEP)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक संपूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 250 शब्दांत उत्तरे लिहा. **[15]**

अ) आधुनिक महाराष्ट्राच्या जडणघडणीत महात्मा फुलेंचे योगदान विशद करा.

ब) महाराष्ट्रातील सहकार चळवळ सविस्तर स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 250 शब्दांत उत्तरे लिहा. **[15]**

अ) महाराष्ट्रातील विकासातील प्रादेशिक असमानतेवर चर्चा करा.

ब) प्रदेशाचा अभ्यास करण्यासाठीचा समाजशास्त्रीय दृष्टिकोन स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 250 शब्दांत उत्तरे लिहा. **[15]**

अ) महाराष्ट्रातील शेतकऱ्यांच्या आत्महत्येची कारणे विशद करा.

ब) महाराष्ट्रातील लोकसंस्कृती विषयीची चर्चा करा.

P.T.O.

प्रश्न 4) **खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे** 250 **शब्दांत उत्तरे लिहा.** **[15]**

अ) **महाराष्ट्रातील ओबीसीच्या राजकारणाचे चिकित्सक परीक्षण करा.**

ब) **संयुक्त महाराष्ट्र चळवळ स्पष्ट करा.**

प्रश्न 5) **खालीलपैकी कोणत्याही दोन टीपा लिहा.** (100 **शब्दांत**) **[10]**

अ) **कामगार वर्गाची चळवळ**

ब) **सत्यशोधक चळवळ**

क) **विस्थापन**

ड) **अब्राह्मणी चळवळ**

▽ ▽ ▽ ▽

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PD-2632

[Total No. of Pages : 4

[6457]-661

M.A.

SOCIOLOGY

SOC - 601 - MJ : Contemporary Social Theories

(2023 Pattern) (Semester - III)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Answer any one of the following questions in 250 words : [15]**

a) Critically analyse Giddens' Theory of Structuration.

b) Discuss the debate on Structure and Agency.

Q2) **Answer any one of the following questions in 250 words : [15]**

a) Discuss various functions of social theories.

b) Discuss the shift from Marxism to Neo-Marxism.

Q3) **Answer any one of the following questions in 250 words : [15]**

a) What is meant by Power? Discuss various types of Power as defined by Foucault.

b) Explain Derrida’s theory of deconstruction.

Q4) **Answer any one of the following questions in 250 words :** **[15]**

a) What is Social Theory? Discuss the Nature of Social Theory.

b) Explain Jameson's post-modernist thought in detail.

Q5) **Write Short Note (Any two) :** **[10]**

a) Discipline and Punishment

b) Life World

c) Frankfurt school

d) Hegemony

▽ ▽ ▽ ▽

Total No. of Questions : 5]

PD-2632

[6457]-661
M.A.
SOCIOLOGY
SOC - 601 - MJ : Contemporary Social Theories
(2023 Pattern) (Semester - III)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. (कोणताही एक) **[15]**

अ) गिडंसयांच्या संरचनीकरण सिद्धांताचे चिकित्सात्मक विश्लेषण करा.

ब) संरचना आणि कर्तेपण चर्चाविश्वाची चर्चा करा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. (कोणताही एक) **[15]**

अ) सामाजिक सिद्धांतांच्या विविध प्रकार्यांची चर्चा करा.

ब) मार्क्सवादाकडून नव मार्क्सवादाकडे झालेल्या स्थित्यंतराची चर्चा करा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. (कोणताही एक) **[15]**

अ) सत्ता म्हणजे काय? फुकोने सत्तेचे स्पष्ट केलेल्या प्रकारांची चर्चा करा.

ब) डेरिडा यांचा विरचना सिद्धांत स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) **खालील प्रश्नाचे उत्तर** 250 **शब्दांत लिहा. (कोणताही एक)** **[15]**

अ) सामाजिक सिद्धांत म्हणजे काय? सामाजिक सिद्धांताचे स्वरूप स्पष्ट करा.

ब) जेमसन यांचा उत्तर आधुनिकतावादी विचार सविस्तर स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) **थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणतेही दोन)** **[10]**

अ) शिस्त आणि शिक्षा

ब) जीवनजगत

क) फ्रँकफ्रर्ड स्कूल

ड) प्रभुत्व

▽ ▽ ▽ ▽

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PD-2633

[Total No. of Pages : 4

[6457]-662

M.A. (Part - II)

SOCIOLOGY

SOC - 602 - MJ : Sociology of Development

(2023 Pattern) (Semester - III)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Answer any one of the following question in 250 words :** **[15]**

a) What is sustainable development? Discuss the sustainable development goals (SDGs).

b) Elaborate Mahatma Gandhi's idea of development.

Q2) **Answer any one of the following question in 250 words :** **[15]**

a) Explain the difference between growth and development in detail.

b) Critically evaluate modernization theory.

Q3) **Answer any one of the following question in 250 words :** **[15]**

a) Discuss feminist critique of mainstream development.

b) Elucidate the relationship of neo-liberalism and capitalist development.

P.T.O.

Q4) **Answer any one of the following question in 250 words :** **[15]**

a) Critically evaluate the 'capability approach' in the context of development.

b) Elaborate the historical trajectory of the 'idea of development'.

Q5) **Write short notes on any two of the following in 100 words.** **[10]**

a) Corporate social responsibility

b) Gender Development Index

c) Social change

d) State-driven development

Total No. of Questions : 5]

PD-2633

[6457]-662
M.A. (Part - II)
SOCIOLOGY
SOC - 602 - MJ : Sociology of Development
(2023 Pattern) (Semester - III)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक संपूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) **खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 250 शब्दांत उत्तरे लिहा.** **[15]**

अ) शाश्वत विकास म्हणजे काय? शाश्वत विकासाच्या उद्दिष्टांवर चर्चा करा.

ब) महात्मा गांधी यांच्या विकासाच्या कल्पना विशद करा.

प्रश्न 2) **खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 250 शब्दांत उत्तरे लिहा.** **[15]**

अ) वाढ आणि विकास यातील फरक सविस्तर स्पष्ट करा.

ब) आधुनिकीकरण सिद्धांताचे चिकित्सक मूल्यमापन करा.

प्रश्न 3) **खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 250 शब्दांत उत्तरे लिहा.** **[15]**

अ) मुख्य प्रवाहातील विकासावरील स्त्रीवादी समीक्षेची चर्चा करा.

ब) नवउदारमतवाद आणि भांडवलशाही विकासाचा संबंध विशद करा.

प्रश्न 4) **खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 250 शब्दांत उत्तरे लिहा.** **[15]**

अ) विकासाच्या क्षमतावाढीच्या दृष्टिकोनाचे चिकित्सक मूल्यमापन करा.

ब) विकासाच्या कल्पनेचा ऐतिहासिक प्रवास विशद करा.

प्रश्न 5) **खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा लिहा 100 शब्दांत.** **[10]**

अ) औद्योगिक सामाजिक जबाबदारी

ब) लिंगभाव विकास निर्देशांक

क) सामाजिक बदल

ड) राज्य संचालित विकास

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PD-2634

[Total No. of Pages : 4

[6457]-663

M.A. (Part - II)

SOCIOLOGY

SOC - 603 - MJ : Sociology of Gender

(2023 Pattern) (Semester - III)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Answer any one of the following questions in 250 words : [15]**

a) Discuss the issues addressed by women's movement.

b) Evaluate health policy and programs in India from gender perspective.

Q2) **Answer any one of the following questions in 250 words : [15]**

a) Discuss gender debate with reference to development.

b) Critically analyze family as a site for gender violence.

Q3) **Answer any one of the following questions in 250 words : [15]**

a) Elucidate the important tenets of Marxist feminism.

b) Explain the factors responsible for violence at public spaces.

Q4) **Answer any one of the following question in 250 words :** **[15]**

a) Discuss the issues and rights of the LGBTIQ community.

b) Explain the role of state policies in promoting gender equality and justice.

Q5) **Write short notes on any two:** **[10]**

a) Dalit feminism

b) Race

c) Women and work

d) Globalization

Total No. of Questions : 5]

PD-2634

[6457]-663
M.A. (Part - II)
SOCIOLOGY
SOC - 603 - MJ : Sociology of Gender
(2023 Pattern) (Semester - III)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : *1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.*
2) उजवीकडील अंक संपूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्न पत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) **खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 250 शब्दांत उत्तरे लिहा.** **[15]**

अ) स्त्रियांच्या चळवळींनी संबोधित केलेल्या प्रश्नावर चर्चा करा.

ब) भारतातील आरोग्य धोरणांचे आणि कार्यक्रमांचे लिंगभाव दृष्टीकोनातून परीक्षण करा.

प्रश्न 2) **खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 250 शब्दांत उत्तरे लिहा.** **[15]**

अ) विकासाच्या संदर्भात लिंगभाव आधारित वादविवादावर चर्चा करा.

ब) कुटुंब हे लिंगभाव आधारित हिंसाचाराचे ठिकाण आहे, त्याचे चिकित्सक विश्लेषण करा.

प्रश्न 3) **खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 250 शब्दांत उत्तरे लिहा.** **[15]**

अ) मार्क्सवादी स्त्रीवादातील महत्वाचे मुद्धे विशद करा.

ब) सार्वजनिक जागेतील हिंसाचारास जबाबदार असणाऱ्या घटकाना स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) **खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 250 शब्दांत उत्तरे लिहा.** **[15]**

अ) LGBTIQ समुदायाच्या समस्या आणि अधिकारांची चर्चा करा.

ब) लिंगभाव समानता आणि न्यायाला चालना देणाऱ्या राज्याच्या धोरणांची भूमिका स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) **खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा लिहा.** **[10]**

अ) दलितस्त्रीवाद

ब) वंश

क) स्त्रिया आणि काम

ड) जागतिकीकरण

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-2635

[Total No. of Pages : 2

[6457]-664

M.A. (Part - II)

SOCIOLOGY

SOC-604 MJ : Indian Social Movements and Change

(2023 Pattern) (Semester - III)

Time : 2 Hours] ***[Max. Marks : 35***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Answer any one of the following questions within 200 words** **[10]**

a) Elaborate the movement of Right to Information Act 2005.

b) Explain the Jharkhand movement in India

Q2) **Answer any one of the following questions within 200 words** **[10]**

a) Examine the post-independence peasant movements in India.

b) Elaborate the contribution of Birsa Munda to the tribal movement.

Q3) **Answer any one of the following questions within 200 words** **[10]**

a) Evaluate the pre-independence Dalit movements.

b) Critically examine the historical background of social movements in India.

Q4) **Write any one short note on the following within 100 words** **[5]**

a) Seva movement

b) Globalization

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PD-2635

[6457]-664
M.A. (Part - II)
SOCIOLOGY
SOC-604 MJ : Indian Social Movements and Change
(2023 Pattern) (Semester - III)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास] *[एकूण गुण : 35*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दात लिहा. **[10]**

अ) माहिती अधिकार कायदा 2005 ची चळवळ विशद करा.

ब) भारतातील झारखंड चळवळ स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दात लिहा. **[10]**

अ) भारतातील स्वातंत्र्योत्तर शेतकरी चळवळींचे परीक्षण करा.

ब) बिरसा मुंडा यांचे आदिवासी चळवळीतील योगदान विशद करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दात लिहा. **[10]**

अ) स्वातंत्र्यपूर्व काळातील दलित चळवळींचे मूल्यमापन करा.

ब) भारतातील सामाजिक चळवळींची ऐतिहासिक पार्श्वभूमी विशद करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एकवर टिप 100 शब्दात लिहा. **[5]**

अ) सेवा चळवळ

ब) जागतिकीकरण

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PD-2636

[Total No. of Pages : 4

[6457]-665

M.A. (Part - II)

SOCIOLOGY

SOC - 611 - MJ : Sociology of Media

(2023 Pattern) (Semester - III)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) *All questions are compulsory.*
2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) **Answer <u>any one</u> of the following questions in 250 words.** **[15]**

a) Elaborate the nature and significance of Sociology of media.

b) Describe the social history of media.

Q2) **Answer <u>any one</u> of the following questions in 250 words.** **[15]**

a) Explain the Marxist perspectives on media.

b) Critically evaluate the Frankfurt school perspective on media.

Q3) **Answer <u>any one</u> of the following questions in 250 words.** **[15]**

a) Discuss the Textual analysis method for studying media.

b) Explain the Discourse analysis as methodology for studying media.

Q4) **Answer <u>any one</u> of the following questions in 250 words.** **[15]**

a) Critically evaluate the portrayal of region and religion in Indian media.

b) Write in details about social media's advantage and risks.

Q5) **Write short notes (any two) :** **[10]**

a) Mass media

b) Audience research

c) Gender and media

d) Cyber crimes

♦ ♦ ♦

Total No. of Questions : 5]

PD-2636

[6457]-665
M.A. (Part - II)
SOCIOLOGY
SOC - 611 - MJ : Sociology of Media
(2023 Pattern) (Semester - III)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) **खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा.** **[15]**

अ) माध्यमांच्या समाजशास्त्राचे स्वरूप आणि महत्व विशद करा.

ब) माध्यमांचा सामाजिक इतिहास वर्णन करा.

प्रश्न 2) **खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा.** **[15]**

अ) माध्यमांवरील मार्क्सवादी दृष्टीकोन स्पष्ट करा.

ब) माध्यमांवरील फ्रँकफर्ट संप्रदाय दृष्टिकोनाचे चिकित्सक परीक्षण करा.

प्रश्न 3) **खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा.** **[15]**

अ) माध्यम अभ्यासातील पद्धतीशास्त्र म्हणून मजकूर विश्लेषणावर चर्चा करा.

ब) माध्यम अभ्यासातील पद्धतीशास्त्र म्हणून संहिता विश्लेषण स्पष्ट करा.

P.T.O.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. [15]

अ) भारतीय माध्यमातील प्रांत आणि धर्माच्या सादरीकरणाचे चिकित्सक परीक्षण करा.

ब) सामाजिक माध्यमांचे फायदे व जोखीम याबद्दल सविस्तर लिहा.

प्रश्न 5) टीपा लिहा. (कोणत्याही दोन) [10]

अ) जन माध्यम

ब) प्रेक्षक संशोधन

क) लिंगभाव आणि माध्यम

ड) सायबर गुन्हे

♦ ♦ ♦

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PD-2637

[Total No. of Pages : 4

[6457]-666

M.A.

SOCIOLOGY

SOC - 612 - MJ : Sociology of Crime (Optional Course)

(2023 Pattern) (Semester - III)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Answer any one of the following questions in 250 words :** **[15]**

a) Critically examine the interdisciplinary relevance of Sociology and Criminology.

b) Explain how gender influences crime and criminal behavior.

Q2) **Answer any one of the following questions in 250 words :** **[15]**

a) Explain the legal, political and social perspective of concept of crime.

b) Elucidate 'crime as a rational response to the conditions of capitalism'.

Q3) **Answer any one of the following questions in 250 words :** **[15]**

a) Discuss the types of Cyber Crime with appropriate examples.

b) Critically examine Differential Association theory of Edwin Sutherland.

P.T.O.

Q4) **Answer any one of the following questions in 250 words :** **[15]**

a) Discuss environmental crimes and approach of 'Green Criminology'.

b) Explain nature and types of transnational crime.

Q5) **Write Short Notes (Any two):** **[10]**

a) Genocide

b) Bullying

c) SDGs- Target 16 B

d) Human Trafficking

Total No. of Questions : 5]

PD-2637

[6457]-666

M.A.

SOCIOLOGY

SOC - 612 - MJ : Sociology of Crime (Optional Course)

(2023 Pattern) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडे दिलेले अंक प्रश्नाचे गुण दर्शवतात.

प्रश्न 1) **खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (250 शब्दांत)** **[15]**

अ) समाजशास्त्र आणि गुन्हेगारीशास्त्राच्या आंतरविद्याशाखीय प्रासंगिकतेचे चिकित्सात्मक परीक्षण करा.

ब) गुन्हयांवर आणि गुन्हेगारी वर्तनावर लिंगभावाचा कसा प्रभाव पडतो ते स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) **खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (250 शब्दांत)** **[15]**

अ) गुन्हयाच्या संकल्पनेचा कायदेशीर, राजकीय आणि सामाजिक दृष्टीकोन स्पष्ट करा.

ब) 'भांडवलशाहीच्या परिस्थितीला तर्कसंगत प्रतिसाद म्हणून गुन्हा' ही संकल्पना स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) **खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तरे लिहा. (250 शब्दांत)** **[15]**

अ) सायबर गुन्हयांच्या प्रकारांची योग्य उदाहरणांसह चर्चा करा.

ब) एडविन सदरलँडच्या डिफरेंशियल असोसिएशन (विभेदक संघ) सिद्धांताचे चिकित्सात्मक परीक्षण करा.

प्रश्न 4) **खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (250 शब्दांत)** **[15]**

अ) पर्यावरणीय गुन्हे आणि 'ग्रीन क्रिमिनोलॉजी' च्या दृष्टिकोनावर चर्चा करा.

ब) आंतरराष्ट्रीय गुन्हयांचे स्वरूप आणि प्रकार स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) **कोणत्याही दोनविषयांवर टिपा लिहा.** **[10]**

अ) वंश हत्या

ब) छळवणूक

क) शाश्वत विकास ध्येय–16 ब

ड) मानवी तस्करी

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PD-2868

[Total No. of Pages : 4

[6457]-667

M.A.

SOCIOLOGY

SOC-651 MJ : Sociology of Globalization

(2023 Pattern) (Semester - IV)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Answer any one of the following questions in 250 words :** **[15]**

a) Explain the economics and political dimensions of globalization.

b) Discuss Anthony Gidden's view on Globalization.

Q2) **Answer any one of the following questions in 250 words :** **[15]**

a) Discuss Arjun Appadurai's views on globalization.

b) Explain in detail the types of international financial institutions.

Q3) **Answer any one of the following questions in 250 words :** **[15]**

a) Explain issues of race and ethnicity in the ear of globalization.

b) Elaborate on the global social movement.

Q4) **Answer any one of the following questions in 250 words :** **[15]**

a) Discuss on the lessons learnt from covid-19 pandemic.

b) Explain Hirst and Thompson's views on 'globalization as a necessary Myth.'

P.T.O.

Q5) **Write short notes on any two of the following in 100 words :** **[10]**

a) New international division of labour

b) Globalization and Sexualities

c) Transnational Civil Society.

d) Religious globalism.

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 5]

PD-2868

[6457]-667
M.A.
SOCIOLOGY
SOC-651 MJ : Sociology of Globalization
(2023 Pattern) (Semester - IV)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. **[15]**

अ) जागतिकीकरणाच्या आर्थिक आणि राजकीय पैलूना विशद करा.

ब) अंथोनी गिडेन्स यांच्या जागतिकीकरणावरील विचारांची चर्चा करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. **[15]**

अ) अर्जुन अप्पादुराई यांच्या जागतिकीकरणावरील विचारांची चर्चा करा.

ब) आंतरराष्ट्रीय वित्त संस्थांचे प्रकार सविस्तर विशद करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. **[15]**

अ) जागतिकीकरणाच्या काळातील वंश आणि वांशिकतेचा प्रश्न स्पष्ट करा.

ब) जागतिक सामाजिक चळवळ विशद करा.

P.T.O.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. **[15]**

अ) कोव्हीड – 19 महामारीतून मिळालेला शिकवणुकीवर चर्चा करा.

ब) 'जागतिकीकरण हे एक गरजेची दंतकथा' हिर्स्ट आणि थॉम्पसन यांच्या विचारांना स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) थोडक्यात टीपा लिहा कोणत्याही दोन 100 शब्दांत : **[10]**

अ) नवीन आंतराष्ट्रीय श्रम विभाजन

ब) जागतिकीकरण आणि लैंगिकता

क) राष्ट्रांतीत नागरी समाज

ड) धार्मिक जागतिकता

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PD2964

[Total No. of Pages : 2

[6457]-668
M.A. - II
SOCIOLOGY
SOC-652-MJ : Sociology of Human Rights and Social Justice
(2023 Pattern) (Semester - IV)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Answer any one of the following question in 250 words. **[15]**

a) Explain the nature and characteristics of human rights.

b) Critically analyze the shift from the medical model to the social model of disability. Why is this shift important in understanding disability rights?

Q2) Answer any one of the following question in 250 words. **[15]**

a) Explain the Universal Declaration of Human Rights.

b) Discuss the concept of social justice in the context of sexual minorities. What challenges do they face, and what measures can be taken to promote equality and inclusion?

Q3) Answer any one of the following question in 250 words. **[15]**

a) Elaborate the relationship between civil society and social movements in the context of human rights.

b) Critically evaluate the right to education in India.

Q4) Answer any one of the following question in 250 words. **[15]**

a) Examine the role of student movements in advancing social justice in India. Highlight both historical and contemporary examples.

b) Critically analyze the challenges in realizing the Right to Development in developing countries like India.

Q5) Write short notes on any two of the following in 100 words. **[10]**

a) Right to health

b) Contemporary critique on human rights

c) Directive Principles of State Policy and social justice

d) Rights of the disabled

☯☯☯☯

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PD2964

[6457]-668
M.A. - II
SOCIOLOGY
SOC-652-MJ : Sociology of Human Rights and Social Justice
(2023 Pattern) (Semester - IV)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *3* तास] [एकूण गुण : *70*

सूचना :- *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.*1)* खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. **[15]**

अ) मानवी हक्कांचे स्वरूप आणि वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

ब) वैद्यकीय प्रारूपापासून दिव्यांगत्वाच्या सामाजिक प्रारूपाकडे होणाऱ्या बदलाचे चिकित्सक विश्लेषण करा. दिव्यांगत्वाचे हक्क समजून घेण्यासाठी हा बदल का महत्त्वाचा आहे?

प्र.*2)* खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. **[15]**

अ) मानवी हक्कांचा जागतिक जाहीरनामा स्पष्ट करा.

ब) लैंगिक अल्पसंख्याकांच्या संदर्भात सामाजिक न्यायाच्या संकल्पनेची चर्चा करा. त्यांना कोणत्या आव्हानांना सामोरे जावे लागते आणि समानता आणि समावेशनाला प्रोत्साहन देण्यासाठी कोणते उपाय केले जाऊ शकतात?

प्र.*3)* खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. **[15]**

अ) मानवी हक्कांच्या संदर्भात नागरी समाज आणि सामाजिक चळवळींमधील संबंध विशद करा.

ब) भारतातील शिक्षण हक्काचे चिकित्सक परीक्षण करा.

प्र.*4)* खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. **[15]**

अ) भारतातील सामाजिक न्यायाच्या प्रगतीमध्ये विद्यार्थी चळवळींची भूमिका तपासा. ऐतिहासिक आणि समकालीन दोन्ही उदाहरणे अधोरेखित करा.

ब) भारतासारख्या विकसनशील देशांमध्ये विकासाचा हक्क साकार करण्यातील आव्हानांचे चिकित्सक विश्लेषण करा.

प्र.*5)* खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा. **[10]**

अ) आरोग्य हक्क

ब) मानवी हक्कांवरील समकालीन टीका

क) राज्य धोरणांची मार्गदर्शक तत्वे आणि सामाजिक न्याय

ड) दिव्यागांचे हक्क

☯☯☯☯

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PD2965

[Total No. of Pages : 4

[6457]-669

S.Y.M.A.

SOCIOLOGY

SOC-653-MJ : Ethnicity and Nationalism in India

(2023 Pattern) (Semester-IV)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks***

Q1) Answer any one of the following question within 250 words: **[15]**

a) Explain ethnicity and ethnic consciousness.

b) Discuss the nature of cultural diversity in India.

Q2) Answer any one of the following question within 250 words: **[15]**

a) Elaborate the emergence of nationalism in India.

b) Discuss the gender dimensions of Indian diaspora.

Q3) Answer any one of the following question within 250 words: **[15]**

a) Explain the classical sociological perspective on ethnicity.

b) “There are many voices of nation in India”- Discuss.

Q4) Answer any one of the following question within 250 words: **[15]**

a) Critically evaluate issues of identity in the context of Indian diaspora.

b) Discuss the concept of ethnic resurgence in India.

P.T.O.

Q5) Write short notes on any two of the following in 100 words each: **[10]**

a) Meaning of secessionism

b) Concept of Migration

c) Concept of Hybridity

d) Pluralism

ⓘⓘⓘⓘ

Total No. of Questions : 5]

PD2965

[6457]-669

S.Y.M.A.

SOCIOLOGY

SOC-653-MJ : Ethnicity and Nationalism in India

(2023 Pattern) (Semester-IV)

(मराठी रूपांतर)

वेळ *: 3 तास]* *[एकूण गुण : 70*

सूचना :– *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. **[15]**

अ) वांशिकता आणि वांशिक जानिवा स्पष्ट करा.

ब) भारतातील सांस्कृतिक विविधतेच्या स्वरूपावर चर्चा करा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. **[15]**

अ) भारतातील राष्ट्रवादाचा उगम विशद करा.

ब) भारतीय देशांतीत समूहाच्या लिंगभावात्मक आयामांची चर्चा करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. **[15]**

अ) वांशिकतेवरील अभिजात समाजशास्त्रीय दृष्टिकोण स्पष्ट करा.

ब) ''भारतामध्ये राष्ट्रविषयी अनेक आवाज आहेत'' चर्चा करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. **[15]**

अ) भारतीय देशांतील संदर्भात अस्मितेच्या प्रश्नाचे चिकित्सक परीक्षण करा.

ब) भारतातील वांशिक उठावावर चर्चा करा.

प्र.5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा. **[10]**

अ) अलिप्ततावादाचा अर्थ

ब) स्थलांतर – संकल्पना

क) संकरीततेची संकल्पना

ड) अनेकसत्तावाद

ⓘⓘⓘⓘ

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PD2966

[Total No. of Pages : 2

[6457]-670

M.A. (Part - II)

SOCIOLOGY

SOC - 660 - MJ : Sociology of Rural Development in Maharashtra

(2023 Pattern) (Semester - IV)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Answer any one of the following questions in 250 words : **[15]**

a) Discuss agricultural crises and farmer suicides in Maharashtra.

b) Explain the perspective of sustainable development in rural development.

Q2) Answer any one of the following questions in 250 words : **[15]**

a) Discuss in detail the alternative ways of agricultural livelihood.

b) Analyze the Mahatma Gandhi National Employment Guarantee Act. (MGNREGA).

Q3) Answer any one of the following questions in 250 words : **[15]**

a) Explain the background of rural development in India.

b) Discuss Mendha-Lekha as a model of rural development.

Q4) Answer any one of the following questions in 250 words : **[15]**

a) Write in detail the impact of globalization on rural development.

b) Discuss the participation of women in politics in rural areas.

Q5) Write notes on any two of the following in 100 words : **[10]**

a) Right to Education

b) Poverty Alleviation

c) Rural Poverty and Health Issues

d) Livelihood Security - EGS

ⓘⓘⓘⓘ

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PD2966

[6457]-670
M.A. (Part - II)
SOCIOLOGY
SOC - 660 - MJ : Sociology of Rural Development in Maharashtra
(2023 Pattern) (Semester - IV)

(मराठी रूपांतर)

वेळ *: 3 तास]* *[*एकूण गुण *: 70*

सूचना :– *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. **[15]**

अ) महाराष्ट्रातील कृषी अरीष्ट्ये आणि शेतकरी आत्महत्या यावर चर्चा करा.

ब) ग्रामीण विकासातील शाश्वत विकासाचा दृष्टीकोन स्पष्ट करा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. **[15]**

अ) कृषी उपजीविकेचे पर्यायी मार्ग यावर सविस्तर चर्चा करा.

ब) महात्मा गांधी राष्ट्रीय रोजगार हमी कायद्याचे (MGNREGA) विश्लेषण करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. **[15]**

अ) भारतातील ग्रामीण विकासाची पार्श्वभूमी स्पष्ट करा.

ब) ग्रामीण विकासाचे एक प्रारूप म्हणून मेंढालेखावर चर्चा करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. **[15]**

अ) जागतिकीकरणाचे ग्रामीण विकासावरील परिणाम सविस्तर लिहा.

ब) ग्रामीण भागातील स्त्रियांचा राजकारणातील सहभाग यावर चर्चा करा.

प्र.5) खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर 100 शब्दात टिपा लिहा. **[10]**

अ) शिक्षणाचा हक्क

ब) दारिद्र्य निर्मूलन

क) ग्रामीण दारिद्र्य आणि आरोग्याचे प्रश्न

ड) उपजीवेकेची सुरक्षितता (EGS)

ⓘ ⓘ ⓘ ⓘ

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PD2967

[Total No. of Pages : 2

[6457]-671
S.Y.M.A.
SOCIOLOGY
SOC - 661 - MJ : Sociology of Exclusion and Inclusion
(2023 Pattern) (Semester - IV)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Answer any one of the following questions in 250 words : **[15]**

a) Define Exclusion and discuss different forms of Exclusion.

b) 'Inequality exists and persists because different social groups have unequal access to resources and power' - Explain.

Q2) Answer any one of the following questions in 250 words : **[15]**

a) Explain how exclusion affects ethnic minorities in India.

b) Elucidate constitutional provisions for promoting social inclusion and justice.

Q3) Answer any one of the following questions in 250 words : **[15]**

a) Critically examine the correlation between migration and exclusion with appropriate example.

b) Discuss issues of case hierarchy and exclusion in Indian society.

Q4) Answer any one of the following questions in 250 words : **[15]**

a) Reflect on 'Exclusion in everyday life' in the context of access to health and education.

b) Explain the challenges faced by Denotified tribal groups in India.

Q5) Write Short notes on any two of the following in 100 words each : **[10]**

a) Citizenship

b) Inequality

c) Marginalization

d) Welfare state

ⓘⓘⓘⓘ

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PD2967

[6457]-671
S.Y.M.A.
SOCIOLOGY
SOC - 661 - MJ : Sociology of Exclusion and Inclusion
(2023 Pattern) (Semester - IV)

(मराठी रूपांतर)

वेळ *: 3 तास]* *[एकूण गुण : 70*

सूचना :– *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. **[15]**

अ) अपवर्जन/वर्जिततेची व्याख्या करा आणि अपवर्जनाच्या/वर्जिततेच्या विविध प्रकारांवर चर्चा करा.

ब) 'विविध सामाजिक गटांना संसाधने आणि सत्तेवर असमान प्रवेश असल्याने असमानता अस्तित्वात आहे आणि ती टीकून आहे' हे स्पष्ट करा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. **[15]**

अ) भारतातील वांशिक अल्पसंख्याकांवर अपवर्जनाचा/वर्जिततेचा कसा परिणाम होतो ते स्पष्ट करा.

ब) सामाजिक समावेशन आणि न्यायाला प्रोत्साहन देण्यासाठी संवैधानिक तरतुदी स्पष्ट करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. **[15]**

अ) स्थलांतर आणि अपवर्जन/वर्जितता यांच्यातील सहसंबंधाचे योग्य उदाहरणासह चिकित्सक परीक्षण करा.

ब) भारतीय समाजातील जातीय उतरंड आणि अपवर्जनाच्या/वर्जिततेच्या प्रश्नांवर चर्चा करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. **[15]**

अ) आरोग्य आणि शिक्षणाच्या उपलबद्धतेच्या संदर्भात 'दैनंदिन जीवनातील अपवर्जन/वर्जितता' यावर चिंतन करा.

ब) भारतातील अनूसूचित आदिवासी गटांसमोरील आव्हाने स्पष्ट करा.

प्र.5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा. **[10]**

अ) नागरिकत्व

ब) असमानता

क) सीमांतीकरण

ड) कल्याणकारी राज्य

ⓘⓘⓘⓘ